SIAŬBIT THE SOWER

Vialika-Litoŭski (Biełaruski) dvumiesiačnik
The Great-Litvanian (Whiteruthenian) bimonthly

Authorized as Second Class Mail, Post Office Department, New York, U. S. A.

Časapis Katalicka-Hramadzki

1964 Sakavik-Krasavik Nr. 37 (7 h.) March-April, 1964

DZIELA ŚVIATA VIALIKODNIA REDAKCYJA ŽADAJE VIASIOŁAHA ALLELUJA!

DZIELA BIEŁARUSKAHA NARODNAHA ŚVIATA PRAHAŁAŠEŃNIA NIEZALEŽNAŚCI BIEŁARUSI, REDAKCYJA "SIAŬBITA" PIERASYŁAJE ŬSIM ČYTAČOM PAŽADAŃNI ŠČAŚLIVAJ, DA ŚPIEŠNAJ PRACY NA NIVIE NACYJANALNAJ I U ŽYĆCIU ASABISTYM!

JANKA KUPAŁA

VIALIKDZIEŃ

Dva śviaty na śviecie — ad nivy da nivy:
Chrystos uvaskros! Nastupaje viasna!
Hlań śmieła, hlań volna ščaśliŭ, nieščaślivy,
I dalej k žyćciu z panižeńnia i sna!

Hej, hej, na spatkańnie vialikich dvuch śviataŭ
Śpiašecie supolna, chto ŭ putach nia zhniŭ!
Chaj ljucca-zyljucca ad chaty da chaty
Ŭ vadno ŭsie hramady, ŭsie ludzi ŭsich niŭ!

Vialikdzień! Vialikdzień! — ad nivy da nivy,
Zabyŭ nie adzin z nas niadaŭnyja dni,
A ŭspomni, prypomni ščaśliŭ, nieščaślivy,
Ab tych što ŭ śvitańni na viek adyjšli, —

Ŭsie kostački tyja na honiach paparnych, —
Žyvych, što ŭ biaspućci akućciem źviniać ...
Prypomni, daj słova nia ščeznuci marna,
Pačatuju spravu šyryć, rasšyrać!

Vialikdzień! Vialikdzień! — ad nivy da nivy,
Zavodzie baćkoŭ svaich piesieńku syn.
Zirni-ž, azirnisia, ščaśliŭ, nieščaślivy,
I zaŭtra na pole, da soch, jak adzin!

Dahetyl my płačam, dahetul my stohniem,
Adviečnych nia možam pazbycisia śloz ...
Napierad, pa ščaście! Chaj złoje ŭsio drohnie,
Viasna ŭžo na śviecie, — Chrystos uvaskros!

**
*

JAN ŁUCEVIČ

MOJ KRAJ

Lažać tvaje honi — zahony
Stomilna na śviecie, na biełym,
I žalacca runiaj zialonaj,
I kolasam žalacca śpiełym.

Les-noč hamanista, šumliva
Ź minuŭščyny kazki składaje
I šle ich daloka pa nivach,
Płakuča, ad kraju da kraju...

Pavodkaju kociacca vody
Ručjoŭ pamiž dołaŭ i horaŭ,
U chvalach pahodaj-niahodaj
Kupajučy nivy-razory.

Spavityja pleśniaju vioski
Miž pustak zasieli biaśsilna,
Ŭtuliŭšysia ŭ cieni biarozki
Na viečnym kurhanie badulnym.

A lud? ... Jon sahnuŭšysia chodzie
Pad nošaj źniamohi-pakuty
I, rojačy sny ab svabodzie,
Z dnia ŭ dzień sam sabie kuje puty.

Tak śpiš, tak žyvieš mimachodam,
Moj kraj, jak ściapnaja mahiła,
Z svaim niezavidnym narodam,
Z patuchšaj i słavaj, i siłaj.

***

Chrystusovaje Śviatło

"Nichaj radujecca ziamla i aśviecicca vialikaj jasnaściaj" (Exultat).

1. "Było praŭdzivaje śviatło, jakoje aśviačaje čałavieka, prychodziačaha na hety śviet (Joan 1,9).

Usiu ziamlu ciomnaja noč pakryła pa śmierci Zbaviciela. Noč strachu, sumnieńnia, pryhniečańnia prychilnikam Zbaviciela. Piakielnaja ciamnata, złość vorahaŭ Zbaviciela, noč ciahi ludzkoj tryumfavała, ale nie na doŭha. Chutka nastupiła źmierkańnie nočy piekła i ludzkoj złości. Nastupiła najbolšaja noč, u katoraj Zbaviciel pakazaŭ svaju moc nad piekłam, nad hrecham, nad samoj śmierciaj, kali jak "Niabieskaje śviatło" aśviaciła usie stvareńni, usie ludzkija sercy. "Nichaj radujecca ziamla i aśviačajecca vialikaj jasnaściaj".

Z toj radaściaj Ekklezija prystupaje da śviatoj uračystaści. Vialikadniavaj nočy, jak jaje ś. pamiaci Pius XII nanova, pavodle Liturgii pieršych chryścijanskich stahodździaŭ, nakazaŭ śviatkavać. Biaremo učaście pry paśviečańni ahniu, Chrystusovaj śvietłaści, pry paśviačańni i zapalańni Vialikadniavaj śviečki "Paschału", pry pryhožym himnie "Exsultet", prypaminajučy nam cudy i charastvo Chrystusovaj śvietłaści u Chryście (Chroście) i trymanaj asabista na paśviačańnie "Chrystusovaj śvietłaści", paśviačanaj śviečki. "Pryjšoŭ Jon na paśviadčańnie, kab śviedčyć ab śvietłaści, kab praz Jaho usie uvieryli" (Joan 1,5). "A ciamnoty jaje nie aharnuli" (Joan 1,5).

Pryjšoŭ na ludzkaść hrech, na śviet, a ź im piekła, ciamnota, zmahańni, ciarpieńni, duchovaja i fizyčnaja śmierć. Čamu P. Boh dapuściŭ niepasłuchmianaść, hrešny upadak pieršych rodzičaŭ? Prablema złoha, prablema ciarpieńniaŭ — zajmali i zajmajuć usie daktryny religijnyja i filozofičnyja u historyi ludzkaści. Chrystus vyrazna kaža: "Chto miłuje svaju dušu, zahubić jaje, a chto nienavidzić svaju dušu na hetym śviecie, zachavaje jaje u viečnaje žyćcio" (Joan 12,25). Boh dapuščaje złoha ducha i jahonuju ciamnotu na ludzkaść, bo stvaraje dla jaje ad viakoŭ vyžšejšy, daskanalšy, ščaśliviejšy śviet, jak śviet ziamny. Jaho usiemahutnaść, usiemudraść i usiemiłaść tvorać čałavieku

Niabiesnaje Karaleŭstva, śvietłaść ludziam, jakaja u ciemnaści śviecić, a ciamnoty nie aharnuli jaje.

2. Božaha Syna, praŭdzivaj śvietłaści, śviet nie paznaŭ."Pryjšoŭ da svajej ułasnaści, a svaje Jaho nia pryniali". Čałaviek iz svajej volnaj volaj razstryhaje, što choča vybrać, abo Božuju śvietłaść, abo piakielnuju ciamnotu. Cełaje dačesnaje žyćcio čałavieka jość zmahańniem miž dobrymi i jasnymi, a złymi stychijami ciamnaty, stychijami śmierci.

Instynkt hultajstva, pažadlivaści cieła i pažadlivaści vačej, abo achvota zbavicca i adznačycca, abo instynkt pychi apanavańnia inšymi i kiravańnia imi — hety instynkt nikoli nia śpić. Časta nanosić bolesny šturchač, navat śmiarotny, kali na čas jamu nie spracivicca. Chto miłuje svaju dušu dla hetaha śvietu, zhubić jaje. — U hetym zmahańni na pomač čałavieku pryjšła Božaja miłaść, dajučy u Chrystusie Boha-Čałavieka, nia tolki prykład, ale i žyrało siły i łaski, katoraja jamu pamahaje adarvacca ad ciamnaty, pieramahčy jaje i asiahnuć pryznanaje jamu Karaleŭstva Niabieskaj Śvietłaści. "Voś taja noč, katoraja ciamnatu hrechu śvietłaściaj ahnistaha słupa razjaśniła, katoraja usich viernych u Chrytusa na cełaj ziamli vyzvaliła iz śviatavych paciahaŭ i ciamnaty hrechu i viarnuła łasku, dała im mahčymaść śviataści" (Exsultet).

Noč jak dzień prajaśnieła: Noč budzie mnie jasnaściaj u razkošach maich. Śviataść tej nočy vykaranić złačynstvy, pryviernić niavinnaść, ućvierdzić zhodu, padaść Karaleŭstva" (Ezultet).

U Chrystusovym Kryžu zazijała noč ludzkaści, adsunuła ciamnoty, azaryła cełaje žyćcio čałavieka. "Słabaść ziamnaja, hałata materjalnaja, ciažkaja praca, usialakija ciarpieńni i sama, dahetul biazlitasnaja, napavajučaja stracham śmierć, u śviataści Chrystusovaha Kryža, jaśnieje nadpryrodnym śviatłom uśviačajučaj łaski, służyć da asiahnieńnia Niabiesnaha Karaleŭstva, stanucca snadździem u rukach litosnaj miłaści Božaj, jość bramami da viečnaha žyćcia: "Ja jość śvietłaść śvietu, chto idzie za Mnoj, nia chodzić u ciamnotach, ale budzie mieć śvietłaść žyćcia" (Joan 8, 12).

3. "Dyj viedajem, što tym, katoryja miłujuć Boha, paklikanym pa jaho pastanovie, usio pamahaje na dabro. Jezus Chrystus, katory pamior, ale i z umieršych paŭstaŭ, budučy pravaruč Boha, Jon zastupajecca za nami. Chto-ž adłučyć nas ad miłaści Chrystusovaj? Hora, ci ucisk? Hoład, ci nahata? Niebiaśpieka, prałedavańni ci śmierć? Ale usio hetaje pieramahajem praz taho, katory miłavaŭ nas" (Rom. 8, 28; 34-37).

U Kryžy śvietłaść apramianiajučaja našaje ziamnoje žyćcio, nadaje jamu nadpryrodnuju adznaku. "U Kryžy našaje zbaŭleńnie. Heta noč, u katoraj Chrystus, razarvaŭšy łancuhi śmierci, pieramožca, pakinuŭ atchłań, uvajšoŭ u Nieba. Na ništo niezdaryłasia-b nam naradzicca, kali-b nia

byli-b my adkuplenyja. O dziŭnaja nam łaska. Tvajho źmiłavańnia. O nie paniataje palubieńnie nas miłaściaj, katoraja da adkupieńnia słuh svajho ułasnaha vydaŭ Syna" (Exultet). — Alleluja! "Vyznavajcie Pana, bo dobry: bo na vieki Jahonaje miłaserdzie". (Ps.). — Uli u nas Panie ducha Tvajej miłaści, kab padsilenyja Vialikodnymi Sakramentami, u adzinstve i zhodzie praz Tvajo miłaserdzie zaŭsiody tryvali" (Malitva pa niešparach Vialikaj Suboty).

Ab Najśviaciejšym Sakramencie Aŭtara

1/. *Ab ustanavieńniu i istocie Sakramentu Aŭtara.*

Padobna jak u Starym Zapaviecie narod, prysutny pry achviarach, spažyvaŭ niejkuju častku achviarnych daroŭ, tak i Chrystus pastaraŭsia ab toje, kab i Jaho achviaru moh narod spažyvać.

Paśla cudoŭnaha razmnažańnia chleba *pryrok* Jezus Izraelcam u Synahozie u Kafarnaŭm, što daść im pažyvać Jahonaje *Cieła* i pić Jahonuju *Kroŭ*. "Zapraŭdy, zapraŭdy kažu vam: šukajecie Mianie nie zatym, što bačyli cud, ale zatym, što jeli chleb i nasycilisia; pracujcie-ž nie dziela ježy, katoraja zniščajecca, ale dziela ježy, katoraja astajecca u viečnaje žyćcio, jakoje daść vam Syn Čałaviečy, bo na Im pakłaŭ piačać Svaju Ajciec Boh. Jany-ž skazali Jamu: što nam rabić, kab rabić dzieły Božyja? I adkazaŭ im Jezus i skazaŭ: Voś dzieły Boha: kab vy uvieryli u Taho, kaho Jon pasłaŭ. Jany-ž skazali Jamu: jaki-ž Ty dasi znak, kab my uvidzieli i pavieryli Tabie? što Ty čyniš? Baćki našyja jeli mannu na pustyni i nasycilisia, pavodle napisanaha: "Chleb ź nieba daŭ im ješci!" (Ps. 77, 24). Jezus ža skazaŭ im: "Zapraŭdy, zapraŭdy kažu vam: nia Mojžeš daŭ vam chleb ź nieba, ale Ajciec Moj daje vam praŭdzivy chleb ź nieba; bo chleb Božy jość toj, katory vychodzić ź nieba i daje žyćcio śvietu. Jany-ž skazali Jamu: "Vučycielu! davaj nam zaŭsiody taki chleb". Jezus-ža skazaŭ im: "Ja jość chleb žyćcia; chto prychodzie da Mianie, nia budzie hałodny, i chto vieryć Mnie, nia budzie prahnuć nikoli". (Joan 6, 26-35). Kali nie chacieli vieryć Jahonym słovam, skazaŭ: "Kali nia budziecie pažyvać Cieła Syna Čałaviečaha, dy nia budziecie pić Kryvi Jaho, nia budziecie mieć žyćcia u sabie. Chto pažyvaje Majo Cieła i pje Maju Kroŭ, toj maje viečnaje žyćcio; a Ja jaho uskrašu u apošni dzień". "Majo Cieła jość praŭdzivym kormam, a Maja Kroŭ praŭdzivym napitkam". Čujučy Izraelcy, burčeli i razyšlisia. Hetaje abiecańnie vypaŭniŭ Jezus pry Apošniaj Viačery. Pieramianiŭ chleb u Svajo Cieła, a vino u Svaju Kroŭ i daŭ Apostołam da spažyvańnia (Mat. 26,26).

Apostoły nia vidzieli pry spažyvańniu postaci *Cieła,* bo vyhlad (h.j. kolar, smak, zapach) zastaŭ-

sia niaźmienieny. Taksama nia vidziali stanu Kryvi, bo vyhlad vina nie zmianiŭsia. Tolki istota zmianiłasia. Unutro jajka ptuški źmianiajecca u ptušku, chacia skarupina u ničym nie źmianiajecca (Śv. Tom. z Akv.).

Cieła i Kroŭ Chrystusa pad pastaciami chleba i vina zaviecca *Najśviaciejšym Sakramentam Aŭtara.*

Vidomy znak pradstaŭlaje nam navočnuju niavidomuju łasku. Chleb robicca praz zmiešańnie mielanych pšaničnych ziarniataŭ z vadoj i piečańnie u razpalanym žalazku, pradstaŭlaje umučanaje Cieła Chrystusovaje.

Chleb presny, biaz kvasu, uzmysłaŭlaje čystatu Cieła Chrystusovaha. Akruhłuju formu uskazvaje, što pad postaciaj jaho ukryty jość Boh, katory nia maje pačatku ni kanca (Hebr. 7,3). Vino, vycisnutaje z vinahradu uzmysłaŭlaje nam Kroŭ Chrystusa, katoraja vypłyła ź Jaho Cieła. Damieška vady aznačaje ścisłaje złučańnie Božašci z Čałavieckaściaj.Chleb i vino,(u šmatlikich haspadarstvach)uchodzić za hłaŭnuju pažyvu ciełu.Pavučajuć nas,što Cieła i Kroŭ Chrystusa jość hłaŭnaj pažyvaj dla našaj dušy.

Havorycca "Sakrament Aŭtara", bo miesca, na katorym ździejśniajecca i pierachoŭvajecca Sakrament, jość Aŭtar. — *Raztłumačeńnie.* Kažam "Najśviaciejšy Sakrament", bo nia tolki daje nam łaski, jak inšyja Sakramenty, ale ukryvaje u sabie samoha Ducha łaskaŭ. *"Sakrament Miłašci"*, bo jość abjavam miłašci Chrystusa da nas. *"Vartasny Skarb"*, bo z usich dabryniaŭ najdaražejšy. *"Niabieski Chleb", bo* źmiaščaje miłašć Zbaviciela zychodziačaha ź Nieba. *"Chleb Anielski"*, bo robić nas padobnym aniołam. *"Vijatyk"*, bo jość padmacavańniem u darozie da viečnašci. "Hostyja" značyć achviara. *"Eucharystyja"*, dar łaski. *"Božaje Cieła"*.

Miejsca u śviatyni, na katorym praistačajecca i pierachaŭvajecca Najśviaciejšy Sakrament Aŭtara nazyvajecca *Tabernakulum.* — Tabernakulum jość maleńki domik, katory zvyčajna znajchodzicca na siaredzinie Aŭtara. U katadralnych śviatyniach pry pabočnych aŭtaroch. Hety domik u siaredzinie pazałočany, a z vonku upryhožany devizami Najśviaciejšaha Sakramentu (kałasy, vinahrad, kielich, barančyk). *Puška* z komunikantami prykryta jedvabnym płaščykam. Heta aznačaje, što tam znajchodzicca Chrystus, ukryty pad pastaciaj chleba. Pierad Tabarnakulum, abo z boku znajchodzicca śviatło. Daŭniej była lampačka z alivaj. U apošnich časach užyvajuć i inšaha paliva, a u niekatarych krainach navat elektryčnyja lampki. Takoje śviatło maje prypaminać betlejemskuju zorku.

2/. Chrystus nazyvaŭ Najśviaciejšy Sakrament Aŭtara *"Tajnicaj viery"*, bo pieravyžšaje słaby naš rozum i tolki vieraj jaho razumiejem, a taksama, što jość probaj, dovadam i uzmocnieńniem našaj viery. — Chrystus ukryŭsia pad postaciami chleba i vina, kab *vyprabavać našuju vieru,* (vieru i jahonyja słovy). Kali-b vidzieli

vačyma Cieła i Kroŭ Jezusa i tady vieryli, to takaja viera nia mieła-b zasłuhi. Za časoŭ šv. Ludvika u Francyi staŭsia cud, bo usie vidzieli u komunikancie švietłaje małoje Dziciatka Jezus. Aznajmili šv. Ludviku, a jon adkazaŭ: "Ja zaŭsiody vieru: kali hety cud staŭsia, to tolki dla tych, katoryja mała vierać". Z druhoha boku nie chacieŭ Chrystus paražać našych vačej *majestatam svajej chvały*. Vid dobra słaŭlenaha Cieła u niabiesnym źziańni, aśleplaŭ-by naš uzrok, jak čałavieka aślaplaje sonačny blesk. Apostoły nie mahli źnieści źziańnia Chrystusovaha pry pieramieniańniu na hary Tabor. Upali na ziamlu i zakryli vočy. Padobna i Mojžaš byŭ zmušany zakryvać vočy, kali jamu pakazaŭsia Boh, jak ahoń u razpalanym kuście.

Praŭdzivaść hetaj tajnicy paćvierdžajuć nastupnyja akaličnaści:

1) Sam Chrystus kaža: "Heta jość majo Cieła", "Heta jość maja Kroŭ!" Chto-ž-by ady jašče moh sumnievacca? Chrystus nie kaža: "Heta aznačaje majo Cieła", albo: "Heta budzie maim Ciełam".

2) Ustanavieńnia Sakramentu Aŭtara było zavieščańniem (testamentam) Chrystusa, jak vynikaje iz słoŭ pry pieramienie vina u Kroŭ. U testamencie užyvajecca słoŭ jasnych biez zvarotaŭ vobraznych, kažnaje słova treba brać "dasłoŭna". Kali naprykład spadčańnik kaža: "Moj syn, Jan, atrymaje moj dom", to nichto nia budzie dumać, što tut havorka ab niejkim malavanym domie. Kali ady Chrystus kaža: "Heta jość maja Kroŭ", to nie havora pieranosna i hetyja słovy treba brać dasłoŭna (Bell.). — Samy užo ludzki *arhanizm* pieramienivaje chleb i vino u cieła i kroŭ. Vinnaja hałuzka pieramienivaje daždžavuju vadu u vino. Pčoły pieratvarajuć soki kraskaŭ u miod. Ci-ž ady Chrystus, mocaj svaich słovaŭ nia moža pieramianić chleb u istotu Svajho Cieła i vino u istotu Svajej Kryvi? (Šv. Alb. V.). "Boh, katory ź ničoha moh niešta stvaryć, moža taksama źmianić reč užo isnujučuju" (Šv. Ambr.). "Toj, katory ź ziamli vyvodzić chleb, moža taksama z chleba ździejśnić ułasnaje Cieła (Šv. Gaud.). — 4) U dadatku hetuju tajnicu paćvierdžajuć šmatlikija cudy, jakija Boh ździeiŭ u praciahu stahodździaŭ i paćviardziŭ svaju prysutnaść u Najšviaciejšym Sakramencie Aŭtara. Isnujuć praŭdzivyja paśviadčańni, što byli padziei: Šviatyja Hostyi u vialikich ahnioch nie spalivalisia; što šviacili nadziemnym źziańniem; z Hostyjaŭ vyciakała kroŭ, kali šviatakrackija ruki ździekalisia; ukazyvaŭsia Chrystus u Hostyi, jak jasnaja hałava Jezusa z ciarninavaj karonaj. Heta vidzieli nie adzinki, a šmat ludziej. Šmat šviatych daŭžejšy čas žyli, tolki pryjmajučy za pažyŭ Najšviaciejšy Sakrament. Takimi byli: Šv. Kataryna iz Sieny, šv. Ruža Limanska, šv. Ludvina, dobra słaŭlenaja Aniela z Foligno, Kataryna Emmerych. Apošnimi časami Terezia Neuman. Šv. Paŭlus kazaŭ, što chto pryjmaje šv. Ko-

muniju niahodna, dapuščajecca hrechu suproć Cieła i Kryvi Chrystusovaj" (1 Kar. 11,27). Nia mohby hetak skazać, kab u Sakramencie Aŭtara nia byŭ istotna prysutny Chrystus.

Praŭdzivyja chryścijanie ad pačatku i da apošnich časaŭ vieryli, što pad postaciami chleba i vina jość prysutnaje Cieła i Kroŭ Pana Chrystusa.

I hetak św. Aŭgustyn kaža: "Chrystus sam siabie piaściŭ na svaich rukach, kali vučniam Svajo Cieła padavaŭ". Św. Ambrožy kaža: "Kali byli vyskazanyja nad chlebam tajničnyja słovy, užo z chleba stałasia Cieła Chrystusa". Św. Cyryl Jer. kaža: "Chrystus svajho času pieramianiŭ vadu u vino, moža ady i vino pieramianić u Svaju Kroŭ". A na inšym miajscy adzyvajecca: "Kali sam Chrystus zapeŭnivaje nas, što heta jość Cieła Jaho. Chto-ž aśmielicca sumnievacca?" Dzielataho u pieršych stahodździach pahanie ačarniali chryścijanaŭ, kažučy: "jany zabivajuć dzieci, pasypajuć ich cieły mukoj i tak pažyvajuć".

Adnolkava pad postaciaj chleba, jak taksama vina jość prysutny žyvy, cełу i niepadzielny jak Boh i čałaviek Chrystus.

Dzie jość Cieła abo Kroŭ Chrystusa, tam musić być i cełу Chrystus. Chrystus nia moža užo druhi raz pamirać. Dziela taho nia moža Cieła Chrystusa addzialicca ad Kryvi, ani Cieła i Kroŭ ad dušy. Iz słovaŭ Chrystusa: "Heta jość Cieła Majo, katoraje budzie vydanaje" i "Heta jość Kroŭ Maja, katoraja budzie za šmatlikich pralitaja" vynikaje taksama, što pad postaciami chleba i vina jość prysutnaje žyvoje Cieła i žyvaja Kroŭ Chrystusa, ady cełу žyvy Chrystus. — Jak u małoj źrency voka moža źmiaścicca cełу krajavid, tak u małoj Hostyi jość prysutny Chrystus; i to Chrystus u stanie uvielbianym, jak jość ciapier u Niebie. Z hetaha taksama vynikaje, što pažyvajučy *Hostyju,* nie patrabuje pić z kielicha, kab u całaści pryniać Chrystusa.

4) *Chrystus jość prysutny u kažnaj najmienšaj čaścincy pieramienienaha chleba i vina.*

Dyk kali śviatar pierałomie Hostyju, to Chrystus jość u kažnaj čaścincy. Kali pierałomim magnes, to kažnaja čaścinka jość dla siabie paasobnym magnesam z polusami paŭnočnym i paŭdzionnym; padobna dzieicca iz raźbitym lusterkam. U kažnym paasobnym kavałku možam siabie vidzieć. — Mima taho adnak niama bolej Ciełaŭ Chrystusovych, tolki jość adno; a vypaŭniaje jaho Božaść Chrystusa, usiudy prysutnaha (Alb. V.). Cieła Chrystusa nie pabolšyvajecca praz pieramieniańnie, ani źmienšyvajecca praz pažyvańnie. "Padobna jak śviatło śviečki nia źmienšyvajecca, kali ad jaje zapalivajem tysiačy inšych, taksama nia źmienšyvajecca Cieła Chrystusa i miljony ludziej spažyvajuć" (Św. Tom. z Akv.). Śviaty Andrej Apostoł skazaŭ prakonsułu Achai: "Štodzień achviaroŭvaju na Aŭtary Bohu usiomocnamu i praŭdzivamu Niavinnaha Baranka Božaha. A chacia całaja hramada spažyvaje Jaho

śviatoje Cieła, to adnak Baranok achviaravany astajecca nienarušany i žyvy.

***

VIATYK MARŠALA GIARDINO

U Torino pamior maršałak Italii, senatar Ettore Giardino, kavaler najvyžšaha orderu Annunciaty, pravadyr vojska u časie 1-aj suśvietnaj vajny. Kali pryjmaŭ *Viatyk*, zahadaŭ, kab usie akružajučyja vajskaviki, vyjšli na spatkańnie Najśviaciejšaha Sakramentu z śviečkami u rukach (Ryc. Niep., II, 1936).

* * *

MUŽNAŚĆ PRY DRUHICH

Zvaračyvać uvahu paduładnym, słabiejšym ... heta nia štuka. U hetym vypadku siły treba vyściérahacca. Siła u takim razie nia budzie mužstvam, ale barbarskaściaj, chamstvam. Da słabiejšaha, paddanaha siła mužstva musić pryniać inšuju formu, ab katoraj budzie paźniej skazana. Tut havorycca ab mužstvie da vyšejšych, vialikich hetaha śvietu. Kali treba pakazać duchovuju siłu. Takim byŭ śv. Jan Chryściciel, kali u vočy Heradu skazaŭ: "Nie hadzicca tabie mieć žonki tvajho brata ... i vyhavaryvaŭ usiakija jaho niahodnaści", jakija rabiŭ Herad. Pałažyŭ hałavu pad siakieru, ale niepieraprasiŭ za upomnieńnie. Takim byŭ Elijaš prad karalom Achabam. Takim byŭ Pan Jezus prad faryzejami, zakonnymi daktarami i judejskimi kniaziami. Prasiŭ, upaminaŭ, hraziŭ publična, až žyćciom zapłaciŭ. Skazać praŭdu u vočy tym, ad katorych zaležym i katoryja mohuć pamścicca, jość zapraŭdnaj advahaj. Naturalna i pry takim zvaročvańniu uvahi musiać siabroŭničać peŭnyja varunki, jak napr.: uzhlad na hramadzianskaje dabro, a nie na asabistyja razrachunki. Pavinna być nadzieja na dobruju skutkoŭnaść. Bajaźlivy tym, ad katorych zaležyć, u vočy praŭdy nie skaža. Tolki zavočy mocna budzie brachać. Tady mužski i advažny. Prad druhimi budzie nizka kłaniacca i udavać najlepšaha pryjaciela.

c/ Spracivicca fizyčnie macniejšamu i zhinuć ... jość mužstvam. Ale spracivicca duchova dla zasad i zhinuć jość najbolšym mužstvam, bahatyrsvam. Jak vialikaje recha razyšłosia pa śviecie, kali Pius IX skazaŭ: "Nia možym". Jakaja siła i moc bje z prostych słoŭ rybaka śv. Piotra: "Nia možym nie havaryć taho, što vidzieli i čuli; bijcie nas, a my havaryć i vučyć budziem, bo bolej treba słuchać Boha, jak ludziej" (Dz. Apost. IV, 20; V, 29). Babilonski karol, Nabuchodonozor, kazaŭ zrabić załatoha bałvana na 60 stopaŭ vysokaha i 6 stopaŭ šyrokaha. Vydaŭ nakaz, kab usie jamu pakłanialisia. I išli najbahatšyja pany, uradaŭcy, sudździ, kniazi i usie znatniejšyja z krainy, kato-

ryja byli na uradach pastaŭlenyja. Kłanialisia i padali na ziamlu prad bałvanom. Tolki 3-ch maładych Izraelcaŭ nie pakłanilisia. Byli paklikanyja praz karala. Jamu skazali: "Nia možam kłaniacca bałvanu, bo słužym Bohu". — A pieršyja chryścijanie! Kab acalić žyćcio i być na vysokich uradach, było davoli spalić prad bałvanom akrušynu kadzidła, abo sałhać. Ale jak adzin adkazyvali: "Nia možam". Katy vydumlivali usiakija muki i mučyli, a tyja uściaž kazali: "Nia možam. My chryścijanie". — Skazać časami "Nie"... vymahaje bolšaha mužstva, jak skazać: "Tak". Kali u piatnicu biare achvota da miasa, nie kažny patrapić skazać: "Nie". U siabroŭstvie, kali i viesiała i šmat dobraha napitku, a čuje, što užo maje davoli, nie advažycca skazać: "Bolej nie mahu, bo užo maju davoli". — Razkazyvaŭ adzin kapelan, katory byŭ na ruskim froncie. Raz kazaŭ jamu paŭkoŭnik zrabić toje, što nie vypadała kapelanu. Toj pry aficerach pałku skazaŭ: "Hetaha zrabić nie mahu i nie zrablu". To ja ciabie zastrelu! Možycie. I pałkoŭnik aćvierazieŭ...

* * *

VATYKANSKI SABOR

Druhaja Sesija Vatykanskaha Saboru zakončyłasia 2-ha śnieźnia 1963-ha hodu.

Treciaja Sesija maje razpačacca 14-ha vieraśnia u 1964-m hodzie i maje adbycca da 20-ha listapada 1964 hodu.

Na pieršaj i druhoj sesijach adbyłosia 70 zybrańniaŭ. Pad abradami mieli 17-cie dakumentaŭ. Ź ich 2 uchvalili. Adzin ź ich adnosicca da suudzielničańnia viernikaŭ pry adpraŭlańniu Bahasłužby (Imšy) i uvodžańni radavitych movaŭ u niekatarych imšalnych malitvach i sakramentalnych. Druhi apisyvaje volnaść słova i maralnyja abaviazki adkaznym ludziam u vialikich infarmacyjnych srodkach, jak: u prasie, radyja, televizii.

Ahałašeńnie Papy

Uradavaju formu ab hetych 2-ch dakumentach nadaŭ Papa Paŭlus VI, kali ahałasiŭ Ekklezii i Śvietu za prava praz Sabor uchvalenyja.

U siaradu 4-ha śnieźnia paśla Pontyfikalnaj Bohasłužby (Imšy) u Bazylicy śviatoha Piotra uradava 2-ja Sesija začyniena.

PIELHRYMKA PAPY PAULUSA VI

Ad pabytu śv. Piotry, Papy nie adviedyvali Palestyny. Dabraachvotna, nijaki Papa nie apuskaŭ Italii ad 1804 hodu. I jašče nijaki nie padarožničaŭ samalïtami.

U Izraelu i Jordanii pryhatavali Papie Paŭlusu VI-mu vielmi uračystaje pryniaćcie. Ciažka było palicyi i vojsku utrymać paradak.

Karaleŭskaje Pryniaćcie adbyłosia u Jordanii. Harmaty vystrełami, dzieci kvietkami, narod dyvanami vyściełaŭ darohu, a sam karol pramovaj, u katoraj skazaŭ:

"Vitaju vialikaha lidera pry służbie ludzkaści i supakoju". Usiudy razściłali dyvany. Sotki fotografaŭ, reparcioraŭ i tysiačy ludziej, vyklikanych entuzyjazmam. Na placu prad damascenskaj bramaj u Jerozolimie pryjazny narod prarvaŭsia praz achronny kardon,akružyŭ samachod Papy i zablakavaŭ na 30 chvilinaŭ darohu. Pryvitalny homan byŭ tak mocny, što až zaniepakoiŭ Izraelitaŭ. Tolki pa 30-ci chvilinach, vojska i palicyja ačyścili darohu.

U Bazylicy Śviatoha Hrobu Papa adpraviŭ śviatuju Imšu. Pa Imšy uvajšoŭ u Hrob Chrystusa, kab parazmyślać niekalki chvilinaŭ. - *Bratarski pacałunak.*

Inšaja taŭpa narodu zablekavała uvachod u Bazyliku Usich Narodaŭ. žaŭniery i palicyja byli zmušanyja ačyščać ź ludziej darohu. U hetaj Bazylicy, pad kiraŭnictvam Papy, była adsłužana Bohasłužba, u katoraj śpievali evangieleju u 6-ci movach. Paśla Bohasłužby, Papa prachodziŭ miž zaprošanymi pradstaŭnikami. Nahła adzin z pravasłaŭnych episkopaŭ staŭ na kaleńni i pacałavaŭ pierścień. Papa pamoh jamu ustać i pacałavaŭ u abiedzvie ščaki. Heta mocna padabałasia usim ludziam.

U Izraelu hramady byli bolej sdysciplinavanyja, ale nia mieniaj pryjaznyja. U hałoŭnaj svajej pramovie u Betlejem, Papa pryzyvaŭ usich kiraunikoŭ śvietu da supakoju, a chryściajanaŭ da adzinstva. Tutaka Sergant Shriver, dyrektar Korpusu Supakoju, padarožniujučy pa uschodnich krainach, asabista daručyŭ Papie piśmo prezydenta Johnsona, zaprašajučy na pryjezd u U.S.A.

Dvurazovaje Spatkańnie.

U druhim i trecim dniu Papa vioŭ pierahavory z patryjarcham Konstantynopola Atanagorasam. Taksama spatkaŭsia z patryjarchami Uschodu—Alexandryjskim, Marotynskim, Jerozolimskim i Babilonskim.

Papa takža spatkaŭsia i z śvieckimi predstaŭnikami nie chryscijanskich religijaŭ, haspadarami krainaŭ, katoryja adviedaŭ. Imi byli Kiraŭnik Izraelskaha haspadarstva i Karol Jordanii Hussein, plamiennik Mahometa.

Na Placu śviatoha Piotry, hramada ludziej kala 75,000 asobaŭ ažydali pavarotu Papy. Papa ukazaŭsia na cavilinu u vaknie svajho gabinetu, kab skazać: "Ja vielmi ščaślivy, što pa doŭhich stalećciach, mieŭ mahčymaść abniać Patryjarcha Konstantynopalu. Miejma nadzieju, što heta budzie pačatkam pamysnaha plonu. Patryjarch raźvitaŭsia, kažučy: "Kažycie, što majem rabić. My hatovyja".

Chodziać čutki, što Papa ciapier voźmicca da pryhatavańnia encyklikaŭ.

***

TYDZIEŃ STUDYJAŬ U ČYKAHA

U dniach ad 28 list. da 1 śn. 1963 h.adbyŭsia ŭ Čykaha Tydzień Studyjaŭ, ładžany što 2 hady adumysłovym kamitetam.

Tydzień Studyjaŭ — heta dakłady i dyskusii biełaruskich daślednikaŭ za apošnija hady, jak pradstaŭlajecca pałažeńnie biełaruskaha narodu, biełaruskaj navuki, jaki jošć nastup Maskvy i supraciŭ narodu, a taksama jak dziejničaje biełaruskaja emihracyja.

Na apošnim Tydni Studyjaŭ byli 3 hałoŭnyja temy: a) 100 uhodki Paŭstańnia 1863 hodu pad pravadnictvam Kastusia Kalinoŭskaha; b) Nastup Maskvy na biełaruskuju historyju, etnahrafiju, movu i nacyjanalnuju samabytnaść; c) Nacyjanalnaje vychavańnie moładzi na emihracyi.

Usie try temy byli detalna razvažanyja dy vyniesienyja adpaviednyja pastanovy.

100 uhodki Paŭstańnia 1863 byli adznačanyja taksama uračystaj AKADEMIJAJ, na jakuju skłalisia: aficyjalnaja častka z referatam ab Paŭstańni i Kastusiu Kalinoŭskim i kancertnaja častka z udziełam salistych śpievakoŭ sp. sp. N. Hrade, A. Bruškievič i A. Hajrabietava pad kiraŭnictvam praf. M. Kulikoviča.

VYTYČNYJA TYDNIA STUDYJAŬ U ČYKAHA

ŭ spravie nacyjanalnaha vychavańnia moładzi

Udzielniki Tydnia Studyjaŭ u Čykaha (28 list. — 1 śn., 1963), razvažyŭšy daśledčy mataryjał z praciahu 10 hadoŭ dziejnaści emihracyi ŭ kirunku nacyjanalnaha vychavańnia moładzi, staviać nastupnyja abahulnieńni i vytyčnyja na budučyniu:

1. Paśla druhoj suśvietnaj vajny na emihracyi apynułasia vialikaja chvala biełaruskaj emihracyi, u asnaŭnym baraćbitoŭ za vyzvaleńnie Biełarusi z-pad maskoŭskaj niavoli. Mnohija Biełarusy pakinuli svaju Baćkaŭščynu zy svaimi siemjami, inšyja stvaryli svaje siemji ŭžo na emihracyi, nie adychodziačy ad hałoŭnaj idei biełaruskaj emihracyi — praciahvańnia baraćby za vyzvaleńnie Biełaruskaha narodu. Dziejnaść biełaruskaj emihracyi za projdzieny paślavajenny peryjad dała paciašajučyja vyniki: biełaruskaje pytańnie i sprava vyzvaleńnia našaha narodu zraŭniałasia z padobnymi spravami inšych narodaŭ, jakija znachodziacca ŭ daloka lepšych umovach 1) dziela svajoj dziaržaŭnaj niezaležnaści ŭ časie miž suśvietnymi vojnami, 2) dziela bolšaj śviedamaści i družnaści ich emihracyi, 3) dziela vyrablenaha raniejšymi pakaleńniami viedama zahranicaj ich nacyjanalnaj spravy.

2) Maładoje pakaleńnie biełaruskaj emihracyi apynułasia u ŭmovach šparkaj denacyjanalizacyi, dziela nastupnych pryčynaŭ:

a) Niedastatkovaj stojkaści biełaruskich emihrantaŭ u vychavań-

ni svaich dziaciej u viedańni svajoj nacyjanalnaj movy i viedaŭ ab Baćkaŭščynie.

b) Dziela ahulnaha zachodniaha niedastatkovaha razumleńnia istotnych roźnicaŭ miž Biełarusiaj i Rasiejaj u vyniku zaputanaści nazovaŭ, dzie "Russia" i "Byelo-Russia" (White-Russia) nie vyklikaje istotnaj roźnicy pamiž abiedźvimi krainami. Adsiul maładoje pakaleńnie ŭchilajecca, kab papaść pad nazoŭ "Russia" dy imkniecca poŭnaściu źlicca z narodam, siarod jakoha žyvie.

c) Dziela niedaacenki biełaruskaj movy našaj emihracyjaj u vyniku histaryčnaj varožaj traŭli našaj movy susiedziami z zachadu i zy ŭschodu, byccam biełaruskaja mova "mužyčaja", "niahodnaja" u kulturnych dačynieńniach, što "hodnymi", "kulturnymi" mavami jość rasiejskaja i polskaja z słavianskich movaŭ.

d) Dziela raściarušanaści biełaruskaj emihracyi, adsutnaści ŭ mnohich asiarodkach biełauskich škołaŭ, maładniackich arhanizacyjaŭ, adpaviednych časapisaŭ dla moładzi, knižak i padručnikaŭ dla nacyjanalnaha vychavańnia moładzi na emihracyi.

3. Kab pieraadolić isnujučyja pieraškody TYDZIEŃ STUDYJAŬ rekamanduje:

a) Kab baćki ŭ chacie vučyli svaich dziaciej biełaruskaj movy i hutaryli ź imi ŭ hetaj movie dziela dabra svaich dziaciej, bo biełaruskaja mova, jak najčyściejšaja słavianskaja, daje kožnamu adrazu mahčymaść razumieć usie słavianskija movy i dyjalekty, čaho nie daje viedańnie ŭsiakaj inšaj słavianskaj movy.

Viedańnie biełaruskaj movy a razam z hetym usich słavianskich movaŭ, patrebnaje našamu maładomu pakaleńniu dziela vialikaj sučasnaj roli słavianskich narodaŭ u suśvietnym absiahu, a taksama dziela vyvučeńnia historyi i kultury ŭschodniaj Eŭropy.

b) Kab baćki zaachvočvali svaich dziaciej u siarednich i vyšejšych škołach vyvučać pobač adnoj zachodnia-eŭrapejskich movaŭ (francuskaj, niamieckaj, anhielskaj) biełaruskuju movu, jak kluč da ŭsich słavianskich.

c) Va ŭsich asiarodkach pasialeńnia biełarusaŭ arhanizavać biełaruskija dadatkovyja škoły z navučańniem biełaruskaj movy, historyi, hieahrafii i kultury biełaruskaha narodu, a siarod baćkoŭ pravodzić zaachvočvańnie, kab pasyłali svaich dziaciej u hetyja škoły.

d) Arhanizavać centralnuju karespandencyjnuju školu biełarusaviedy ŭ Amerycy dla ŭsich žadajučych pahłybić viedy ab Biełarusi. U hetaj škole navučać biełaruskaj movy, historyi, etnahrafii, hieahrafii, ekanomiki, litaratury i inšych navukaŭ, źviazanych z vyvučeńniem minułaha i sučasnaha Biełarusi.

e) Arhanizavać vydaviectva navučalnaj litaratury dla moładzi, jak padručniki adpaviedna da vieku i viedaŭ navučalnych hrupaŭ, dapamožniki i časapisy, nieabchodnyja dla chatniaha i školnaha na-

vučańnia.

f) U tych asiarodkach, dzie ŭ publičnych školach vučycca bolšaja kolkaść biełaruskaj moładzi ŭ parazumleńni zy školnymi ŭładami arhanizavać navučańnie biełaruskaj movy, jak adnoj z zamiežnych movaŭ.

g) Usie biełaruskija časapisy i hazety, usie śviatary ŭsich vieravyznańniaŭ pavinny spravie nacyjanalnaha vychavańnia moładzi paśviacić jak najbolš uvahi, kab maładoje biełaruskaje pakaleńnie na emihracyi ŭklučyć u rusło słužby Biełaruskamu narodu i jaho vyzvaleńniu.

Chicago, 1 śniežnia 1963 h.

Tydzień Studyjaŭ

* * *

URAD U.S.A. AFICYJALNA SKANSTATAVAŬ, ŠTO KUREŃNIE TYTUNIU ŠKADLIVAJE NA ZDAROŬJE.

Što kaža Rapart Kamitetu Expertaŭ?

Kamitet parajańnia viarchoŭnaha lekara U.S.A., paklikany da daśledavańnia dziejnaści nikatyny na ludzkoje zdaroŭje, pryłažyŭ aficyjalnuju piačatku pad rezkim asudžeńniem kureńnia tytuniu.

Hałoŭnyja punkty matyvavańnia Kamitetu nastupnyja:

Papiarosy pryčyniajucca da paŭstavańnia raka u lohkich, kataru harła, raka puzyra i stravavoda, entyzemija (rozedma) lohkich, razbaleńnie sercavych pravodaŭ i naryvaŭ stravieniavych.

Lulki i cygary. Kurcy lulkaŭ i cygaraŭ mieniej naražajucca na vyžšej uskazanyja chvaroby, ad kurcoŭ papiarosaŭ.

Filtry nia majuć nijakaha upłyvu na źmienšańnie dziejańnia nikatyny.

Kinieńnie kureńnia. Navat u siarednim vieku žyćcia dadaje nadziei daŭžejšaha žyćcia. Niama takich srodkaŭ, ani lekaŭ, kab pamahli kinuć kureńnie. Treba tolki mieć mocnuju volu.

Dabryńnia z kureńnia najbolšaja plantataram tytuniu. Ahułam pramysłovaść tytunu u U.S.A. daje u hod 8 biljonaŭ dal. dachodu, daje rabotu 350,000 asobam. Aprača hetaha, z pryčyny kureńnia majuć dachody farmaceutyki, lekary, a pry śmierci i śviatary. Majuć dachod z ahałašeńniaŭ u časapisach, radyjach i televizijach. Krychu uspakajvaje umysłova chvorych "psychologičnaja patreba". Ašukoŭvajucca tyja, katoryja dumajuć, što pamahaje pry schudzieńni. Na heta niama lekarskich dokazaŭ.

Što pačać? Uradavyja pracaŭniki u Washingtonie pryjšli da pierakanańnia, što treba začać dziejańnie, kab acharanić narod ad skutkaŭ kureńnia. Raport učonych, złožany z 150,000 słovaŭ. Badali praz 14-ć miesiacaŭ i dajšli da vyvadu, što kureńnie vielmi škodnaje. Dym z tytuniu škodny nia tolki kurcom, ale i druhim. Angielskija vučonyja dakazali, što i sabaki kurcoŭ dastajuć chvaroby raka.

Ale, pakulšto, uradavyja pracaŭniki nia majuć inšaha vychadu,

jak tolki razpačać uśviadamlajučyja dziejańni dalejšych badańniaŭ.

U Kangresie. Pajavilisia prapanovy kab na tytuniovych pačkach byli vydrukavanyja infarmacyi, jakuju škodu prynosić paleńnie tytuniu. Jakich chvarobaŭ mohuć nabycca?

U Troy, Ohio, miejscavy štodzieńnik Daily New aznajmiŭ, što nia budzie prymać nijakich tytuniovych ahałašeńniaŭ.

Kangresman *Harold Cooley* (D. N. C.), padaŭ prapanovu vybudavać navukovaje asiarodździe u mecie "Ab tytuniovaj škodzie". Jaho Štat North Carolina jość adnym z bolšych plantacyi tytuniu u U.S.A.

* * *

ZA PRYSŁANYJA PAŽADAŃni Kaladnyja i Novahodnija ščyra dziakuju Usim nastupnym:

S-vu Abramčykam, Spadarom Adamovičam, S-vu Akanovičam, S-vu Budźkam, S-vu Daniłovičam, S-vu Dasiukievičam, S-ni J. Gordon, S-vu Gavsiejevym, D-stvu Hrynkievičam, S-vu Ivanoŭskim, S-vu Jakubiszak, S-ni J. Kachanoŭskaj, S-vu Kushelam, S-vu Markievičam, S-ru V. Mickieviču, S-ru A. Mickieviču, S-ru M. Mickieviču, S-ni T. Marcinkievičyncy, Rev. D-ru De-nu M. Moskaliku, Spadarstvu D-vu Nabagiezam, S-vu Najdziukovym, S-vu T. H. Pałanievičam, S-vu Panucevičam, S-vu Paškievičam, S-vu Pituškavym, S-ru Robertu Patrie, S-ru B. Prytyckamu, S-vu Ŕškievičam, D-vu Romukavym, S-vu T. Sajkavym, Jaho Exc. Č. Sipoviču, Rev. J. Hermanoviču, S-vu Siergiejevičam, S-vu Strečeniam, S-vu Stepaniec, S-vu Shustavym, S-vu Trusavym, S-vu Tulejkavym, S-vu Piotroŭskim i B. z Švecyi za słovy: "Šmat asabistaha i hramadzkaha ščaścia Vam i supracoŭnikam "Siaŭbita". 16. 12. 63.

***

ŠČYRA DZIAKUJU za achviary na "Siaŭbit" nastupnym: S-ni Raisa Holak za $5, S-ru Dokurno za $5, D-ru N.N za $5, S-vu Charneckim za $2, D-ru N. za $3, S-ni Łucyny Spičonak za $2, S-ni J. Gordon za $2, S-ru J. Charneckamu za $2, Rt. Rev. Msgr. Ul. Sałaviej za $11, S-vu Budźkavym za $10, S-vu Drazdoŭskim za $5, S-ru J. Buko za $2, S-vu St. Hrynkievich za $5, Spadarstvu J. Aŭsiej za $4, Spadarstvu V. M. Machnač za $2.

***

Italjancy ab movach tak kažuć: Tedeski (Niemcy) majuć movu kavali, Angielcy majuć movu horsaŭ, Italjancy majuć movu aniołaŭ.

***

Ab miłašci: "Nichto nia maje bolšaj miłašci za tuju, jak chto žyćcio svajo addaje za pryjacielaŭ svaich" (Joana 15, 13).

* * *

"Ci mahu sumnievacca ab isnavańniu piekła?" — U časie francuskaj revolucyi, adzin z vorahaŭ Ekklezii u Lyonie, z ździekam zapytaŭsia uviaźnienaha śviatara. "Ci ty jašče vieryš u piekła?" — "Kali-b da hetaha ča-

su nia vieryŭ, adkazaŭ śviatar, dyk ciapier uvieryŭ-by, hledziačy na vaš bandytyzm. Piekła musić być, kab atrymali hodnuju zapłatu za vašyja bandyckija učynki". (Millot, bač. 210).

***

PRYKAZKI

Chto maje davierańnie da ludziej, toj ciešycca ich pryjaźniaj. — Adnej charakternaj prykmietaj durnych — častaja źmiena pahladaŭ. — Chto davolicca małym, nie šmat patrabuje. — Maŭčańnie jość horadam dumki. — Nia mučy serca turbotaj ab tym, što minuła, bo nia budzieš mieć času zaniacca tym, što pryjdzie. — Abiecańnie šlachotnaha čałavieka jość manetaj z dobraha metalu. — Nie hladzi na taho, chto havora, ale słuchaj jahonaj movy. — Uładar jość u pašanie za svaju viedu, dabradziej, za svaje dobryja učynki, a staryčok — za svoj viek. — Akazija prychodzić i chutka nie varočajecca. — Skupy jaść skarbnikam spadčańnikaŭ. — Zdabyvaj viedu: jana ciabie azdobić, kali ty bahaty, a budzie žyvić, kali ty biedny.

* * *

Ci viedajecie? U Indyi zrabili padlik ludnaści. Za apošniaje 10-cihodździe prybyło 78 miljonaŭ asobaŭ. Ciapier u Indyi jość 439, 233,000 Paśla Chinskaj kamunistyčnaj Respubliki na druhim miescy na śviecie. 14.5 pracentaŭ usiej ludzkaści.

* * *

Dyrekcyja, adnej z najbolšych u Japonii elektryčnych firmaŭ Toszuba u Tokio, padała viestku, što vypradukavali syntetyčnyja diamenty. Atrymali z grafitu i niklu pry temperatury 800 stupieni C. i nacisku 8,000 atmasfer. Jak katalizatara užyli germanium. Syntetyčnyja diamenty užo vyrablajuć u General Electric U. S. A. Pry temperatury 1,800 stupieni C. pry nacisku 6,000 atmasfer (1800 C raŭniajecca 3272 F.).

* * *

Na usim śviecie jość kala 10 - 12 miljonaŭ ślapych. Dva z pałavinaj miljonaŭ žyvie u Azii, z čaho dva miljony u Indyi. Na 100,000 prypadaje 400 ślapych. Ślapych dziaciej u Azii u 30 razoŭ bolej, jak u Eŭropie i u Amerycy. Pachodzić heta ad niedakarmlivańnia i z niedachopu lekarskaj apieki.

* * *

Na 50 miljonaŭ dziaciej, katoryja rodziacca na usiej ziamnoj kuli — 12 miljonaŭ pamiraje u dziciačym vieku, 25 miljonaŭ nie dasiahajučy dazrełašci. Z 1,000 pamieršych u pieršych miesiacach žyćcia 170 u Brazylii, 267 u Bolivii, 185 u Indyi, 150 u Indonezii, 21 u Francyi.

Padpiska na hod 70 centaŭ, cana adnaho exemplara 15 c.

Vydaviec-Redaktar (Publisher-Editor) : Rev. Francis Cherniawski

Address: 164 Broadway, Fort Edward, New York, U.S.A.

Printed by The WHITERUTHENIAN PRESS * 452 South Ave., Syracuse 4, N. Y.